

Юлія ГУРТОВА

*аспірантка кафедри державного
управління та місцевого самоврядування
ДРІДУ НАДУ*

ПРИНЦИП ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ СУДДІ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ПРАВІ

Одним з вагомих складників судової реформи, яка відбувається в Україні, є кадрове забезпечення цієї системи професіоналами. Тому важливим моментом реалізації реформи є удосконалення процедури добору кандидатів на посади суддів та механізму контролю за професійністю діючих суддів.

Відповідно до статті 127 Конституції України, право здійснювати функції судової влади надано лише професійним суддям, а у визначених законом випадках представникам народу – присяжним і народним засідателям [1].

Щоб зрозуміти сутність принципу професіоналізму судді звернемося до Бангалорських принципів поведінки судді, які були схвалені Резолюцією 2006/23 Економічної і Соціальної Ради ООН від 27 липня 2006 р.

Одним із невід’ємних принципів поведінки судді є принцип компетентності або професіоналізму. Суть його полягає в наступному:

– судові функції судді мають пріоритет над всіма іншими видами діяльності;

– суддя присвячує свою професійну діяльність виконанню судових функцій, в які входять не тільки виконання судових та посадових обов’язків в судовому розгляді справи та винесення рішень, а й інші завдання, що мають відношення до судової посади та діяльності суду;

– вживає розумні заходи для збереження та розширення своїх знань, удосконалення практичного досвіду та особистих якостей, необхідних для належного виконання ним своїх обов’язків, використовуючи для цих цілей засоби навчання та інші можливості, що в умовах судового контролю мають бути доступні для суддів;

– має бути в курсі відповідних змін до міжнародного законодавства, включаючи міжнародні конвенції та інші документи, що встановлюють норми, які діють у сфері прав людини;

– виконує всі свої обов’язки, включаючи винесення відкладених рішень, розумно, справедливо та з достатньою швидкістю;

– підтримує порядок та дотримується етикету в ході всіх судових розглядів та поводить себе терпляче, гідно та ввічливо у відношенні до сторін судового засідання, присяжних, свідків, адвокатів та інших осіб, з якими суддя спілкується в своїй офіційній якості;

– має вимагати такої ж поведінки від законних представників сторін,

співробітників суду та інших осіб, що знаходяться під впливом судді, підпорядковані йому чи перебувають під його наглядом;

– суддя не повинен займатися діяльністю, що несумісна зі старанним виконанням судових функцій [2].

Існує і ряд інших європейських нормативно-правових актів, в яких говориться про принцип професіоналізму суддів, зокрема Рекомендація № (94) 12 Комітету міністрів державам-членам Ради Європи щодо незалежності, професіоналізму та ролі суддів, 1994 рік [3].

Відповідно до Статуту європейського судді Європейського об’єднання суддів 1996 р. суддя повинен відповідати тільки перед законом (ст. 2). Він не має права знаходитись під впливом політичних партій чи групи тиску. Суддя повинен використовувати свої обов’язки вільно від зовнішніх впливів, без зайвого зволання. Він повинен бути не тільки безстороннім, але це повинні відчувати всі (ст. 3).

Цінність для нас представляє і Європейська Хартія про статус суддів. Мета Хартії полягає в тому, щоб забезпечити професійну та людську компетентність, незалежність та безсторонність судів та суддів, відповідним чином підняти рівень суддівської незалежності в європейських державах-членах Ради Європи. Хартія для держав не є обов’язковою, йдеться лише про рекомендації.

Зокрема пункт 5.1. висловлюється за дисциплінарне право. При цьому порушення обов’язків судді не може бути санкціоноване тільки на основі рішення суду чи органу, який не менш ніж на половині складається з обраних суддів. Це рішення повинно проводитись в рамках процесу, в якому беруть участь обидві сторони, та суддя має право бути представлений адвокатом. В статуті судді визначені певні санкції. При цьому інстанція по санкціям повинна дотримуватися принципу пропорційності (відповідності). Рішення по санкціям виконавчого органу чи суду може апелюватися в вищу судову інстанцію. Склад порушень суддівських обов’язків повинен бути законодавче внесений, наприклад в статут суддів.

Пункт 5.2. визначає і закріплює принципи відповідальності держави за збитки, які виникли внаслідок дій державної установи чи державного службовця у випадках, де виникли збитки неправильної поведінки чи незаконне виконання службових обов’язків. Держава може, звичайно, взяти регрес за грубу халатність у винного судді. Це те ж повинно проводитись у відповідному судовому процесі [3].

Стаття 5 Загальної Хартії суддів Міжнародного об’єднання суддів (1999 р.) вказує на те, що суддя при виконанні своїх службових обов’язків повинен не тільки бути безстороннім, але й видавати себе таким. Він повинен дуже обережно виконувати свої обов’язки і враховувати гідність суду та всіх інших осіб. Він повинен бути працьовитим і виконувати свої обов’язки професійно. Він не має права виконувати інші функції (громадські чи особисті), сплачені чи безкоштовні, які повністю не сумісні

з обов'язками та статусом судді. Його не можна використовувати без його згоди до роботи, не пов'язаною з його судовою діяльністю (ст. 3 – 7). Нарешті статут указує на право судді належати до професійної організації. Це дозволяє суддівському корпусу мати, з одного боку, можливість консультуватися з питань суддівської етики чи бюджету, а, з іншого боку, приймати до уваги законні інтереси юстиції (ст. 12) [3].

Реалізація європейських стандартів до оцінки професіоналізму суддів може стати ефективним інструментом розбудови високопрофесійної судової системи в Україні.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 №254к/96-ВР // ВВР України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Бангалорські принципи діяльності судді // Резолюція 2006 економічної та соціальної Ради ООН від 27 липня 2006 року. – 6 с.
3. Проблеми теорії та практики цивільного судочинства / за заг. ред. В. В. Комарова. – Х., 2008. – 928 с.

Юрій КУРІЛОВ

аспірант ДРІДУ НАДУ

МІЖМУНІЦИПАЛЬНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО В КРАЇНАХ ЄВРОПИ

У Франції існує понад 36 тис. комун, і всі спроби держави до їх злиття закінчувалися невдачею. Після прийняття відповідних законів було сформовано на добровільній основі 2573 об'єднання комун, в які увійшли 90 % їх загальної кількості. У цих комунах проживає 85 % населення Франції.

В Угорщині законодавчо також передбачено створення об'єднань муніципалітетів. Міжмуніципальне співробітництво налагоджене у Вірменії, Польщі, Португалії, Македонії, Узбекистані. В Іспанії в об'єднання (синдикати) комун входить половина їх загальної кількості. Цим синдикатам держава гарантує більш сприятливий режим надання інвестицій, ніж окремим комунам.

Широко розповсюджені добровільні об'єднання низових ланок адміністративного територіального устрою у приміських зонах столиць та інших мегаполісів (ФРН, Іспанія тощо). Договірні відносини виключають тут диктат центру і забезпечують баланс інтересів усіх громад.

У 1990-х рр. в Угорщині, а згодом й у Чехії та Словаччині деякі невеликі муніципалітети створили «спільні бюро» для надання адміністративних послуг. Спільне на дання адміністративних послуг може бути хорошим прикладом заощадження коштів завдяки масштабу діяльності. Зазвичай, у невеликих муніципалітетах витрати на надання

адміністративних послуг є дуже високими. Відповідно, висока частка бюджету витрачається на адміністративні цілі. Це має серйозні наслідки для країн, в яких значною є кількість невеликих за розмірами громад (муніципалітетів). Слід зазначити, що для деяких послуг ММС може бути засобом для заощадження коштів й у діяльності великих громад.

У деяких країнах ММС є відносно слабким через великий розмір муніципалітетів (напр., країни Скандинавії та Великобританія). У деяких країнах, де демократична система місцевого самоврядування є досить молодою (наприклад, Сербія та деякі інші країни колишнього соціалістичного табору), культура партнерства між органами місцевого самоврядування є недостатньо розвинутою, а реалізація ініціатив та проектів ММС ускладнена багатьма чинниками.

Слід також відзначити, що у країнах з успішно функціонуючою системою ММС (напр., Франція, Італія) існує чітка національна політика для стимулювання ММС. Органи місцевого самоврядування починають співпрацювати добровільно, але належна державна політика може достатньо сильно мотивувати їх до такого співробітництва (мова йде, зокрема, про належні правові рамкові умови та фінансову підтримку).

У Німеччині питання ММС набувають останнім часом особливого значення. Так, у федеральній землі Гессен ММС має довгу традицію, адже Закон про спільну діяльність громад був прийнятий ще у 1969 році. Його практична реалізація засвідчила, що, працюючи за принципами міжмуніципального співробітництва, можна досягати значних показників економії у сферах водопостачання та забезпечення, очищення стічних вод, транспортного руху тощо.

Слід зазначити, що Уряд федеральної землі Гессен з 2004 року надає фінансове сприяння проектам міжмуніципального співробітництва (дотації) з фонду фінансового вирівнювання, а саме: 75 000 євро (стандартний варіант підтримки за умови участі у проекті ММС 3-х громад-учасниць) та 100 000 євро (у разі участі 4-х та більше громад).

Досвід багатьох країн засвідчує, що органи місцевого самоврядування (територіальні громади базового рівня) ніколи не є абсолютно самодостатніми, незалежно від їх площі та чисельності населення. У зв'язку з цим ММС є актуальною та інноваційною формою діяльності багатьох органів місцевого самоврядування. ММС є логічним рішенням для нейтралізації наслідків нераціонального розподілу функцій та ресурсів між органами місцевого самоврядування, недосконалої організації територіальної влади.

Наприклад у Конституції Іспанії лише побіжно згадуються два перші рівні місцевого самоврядування – муніципалітети й провінції, але Конституція гарантує їх автономію з правом створення міжмуніципальних спеціальних округів, а також у загальних рисах визначає джерела місцевого фінансування. Основні контрольні та регулятивні функції розподілені між центральним урядом, який ухвалює основні